

Stay home, stay safe?

Onderzoek naar de omvang, aard en ernst van huiselijk geweld tijdens de Coronacrisis

JANUARI 2021

Monitor Meldingen | Flevoland

Als gevolg van de wereldwijde uitbraak van het COVID-19-virus heeft Nederland sinds medio maart 2020 te maken met landelijke en regionale maatregelen die verspreiding van het virus tegen zouden moeten gaan. De beperkende maatregelen, de mogelijke financiële consequenties hiervan en de angst voor het virus kunnen oplopende spanningen in huishoudens tot gevolg hebben, en daarmee de kans op huiselijk geweld vergroten. Met behulp van financiële steun van ZonMw¹ doet het NSCR onderzoek naar de omvang, aard en ernst van huiselijk geweld-meldingen. Meer informatie over de theorie, achtergrond, onderzoeksvragen, hypothesen en methode van het onderzoek staat op <https://nscr.nl/stay-home-stay-safe>.

Afhankelijk van de besmettingsgraad en ziekenhuisbezetting, was er sprake van op- en afschaling van de maatregelen. Voorbeelden van COVID-19-maatregelen zijn thuiswerken, zo veel mogelijk thuisblijven, niet reizen, sluiting van publieke locaties en horecagelegenheden, en zelfs de sluiting van onderwijsinstellingen en kinderdagverblijven. Vrijwel altijd heeft een maatregel een zekere mate van beperking in bewegingsvrijheid als gevolg. De maatregelen hebben inmiddels ook economische gevolgen. Mensen hebben angst hun baan te verliezen, zijn hun baan daadwerkelijk verloren of krijgen te maken met teruglopende inkomsten. De mogelijke financiële consequenties van de maatregelen kunnen, net als de beperkende maatregelen, stress opleveren. Daarnaast hebben mensen mogelijk zorgen om de verspreiding van het virus, worden zij zelf of hun familieleden ziek, met mogelijk langdurige consequenties of langdurige quarantaine als gevolg.

Het is niet ondenkbaar dat de COVID-19-maatregelen leiden tot oplopende spanningen in huishoudens. Dergelijke spanningen vergroten mogelijk ook de kans op huiselijk geweld. Met behulp van financiële steun van ZonMw doet het NSCR systematisch onderzoek naar de omvang, de aard en ernst van huiselijk geweld-meldingen. Door de meldingen op weekniveau in 2020 te vergelijken met meldingen uit 2019, maakt het NSCR de impact van de COVID-19-maatregelen op huiselijk geweld inzichtelijk.

¹ ZonMw is de Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie. Zie voor meer informatie: <https://www.zonmw.nl/nl/>.

Onderzoekers: Veroni Eichelsheim, Anne Coomans, Arjan Blokland, Steve van de Weijer, Sjoukje van Deuren, Meintje van Dijk
Contactpersoon: Veroni Eichelsheim | VEichelsheim@nscr.nl | 06 4137 8828

NSCR
De Boelelaan 1077
1081 HV Amsterdam

Postadres
Postbus 71304
1008 BH Amsterdam

T 020 598 5239
E nscr@nscr.nl
www.nscr.nl

Het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) is onderdeel van de institutenorganisatie van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Leeswijzer

Veilig Thuis² is er voor *advies en ondersteuning* bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling, maar ook voor het *melden* van huiselijk geweld en kindermishandeling. Zowel *slachtoffers, plegers, omstanders* als *professionals*³ kunnen contact opnemen met Veilig Thuis bij vermoedens van huiselijk geweld. Veilig Thuis kijkt samen met de contactlegger wat er aan de hand is in een situatie. Hierdoor krijgt Veilig Thuis een beeld van de actuele veiligheid van alle directbetrokkenen. Directbetrokkenen kunnen slachtoffers en plegers zijn die betrokken zijn bij een onveilig situatie, als ook omstanders die bijvoorbeeld getuigen van de situatie zijn. In overleg met de contactlegger neemt Veilig Thuis een besluit om over te gaan tot het geven van *advies* of het in ontvangst nemen van een *melding*. In een adviesgesprek met een directbetrokkene, omstander of professional bespreekt Veilig Thuis de mogelijkheden om de onveiligheid van directbetrokkenen te herstellen en hoe Veilig Thuis hierin kan ondersteunen. Wanneer de contactlegger en een medewerker van Veilig Thuis tot de conclusie komen dat de situatie (casus) lastig is en de contactlegger graag wil dat Veilig Thuis de casus oppakt en/of verder onderzoekt, kan de contactlegger ervoor kiezen om een *melding* van het vermoedelijke huiselijk geweld te maken. Op basis van een eventuele melding start Veilig Thuis onderzoek naar de situatie of wordt de hulp van een hulpverlener ingeroepen, zodat directbetrokkenen geholpen kunnen worden. De *adviezen* en *meldingen* worden in alle 26 Veilig Thuis regio's geregistreerd.

Het NSCR onderzoekt de komende tijd de geregistreerde meldingen en adviezen uit alle Veilig Thuis regio's. In deze Monitor staan de geregistreerde meldingen in regio Flevoland centraal, in de periode voor, tijdens en na de eerste lockdown. Er wordt onderzocht of de verschillende COVID-19-maatregelen tot waarneembare veranderingen in de omvang, aard en ernst van meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling hebben geleid. Ook is er onderzocht of de getroffen maatregelen mogelijk tot veranderingen hebben geleid in kenmerken van melders.

.....

In aanvulling op deze Monitor zijn in de *Bijlage Meldingen* meer figuren opgenomen die verschillen in casussen en meldingen, de vermoedelijke aard van huiselijk geweld en kindermishandeling en melders tussen 2019 en 2020 laten zien.

.....

Meldingen en casussen

Het is mogelijk dat meerdere personen, bijvoorbeeld een wijkagent en een buurtbewoner, een melding maken van eenzelfde vermoedelijke situatie van huiselijk geweld. In de Flevoland zijn in 2019 en 2020 minimaal één en maximaal veertien meldingen per casus gedaan, met een gemiddelde van 1,38 meldingen per casus. Het is daarom van belang om onderscheid te maken in meldingen en casussen. Met betrekking tot de vermoedelijke aard van het huiselijk geweld zijn de unieke *casussen* onderzocht op waarneembare veranderingen in de aard en ernst van meldingen van huiselijk geweld⁴. Daarnaast zijn de unieke *meldingen* onderzocht op waarneembare verschillen in *wie* de meldingen hebben gedaan.

² Zie: <https://veiligthuis.nl/>.

³ Voor professionals geldt sinds 1 januari 2019 dat het een professionele norm is geworden om een melding bij Veilig Thuis te doen wanneer er vermoedens van acute en structurele onveiligheid bestaan. Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>.

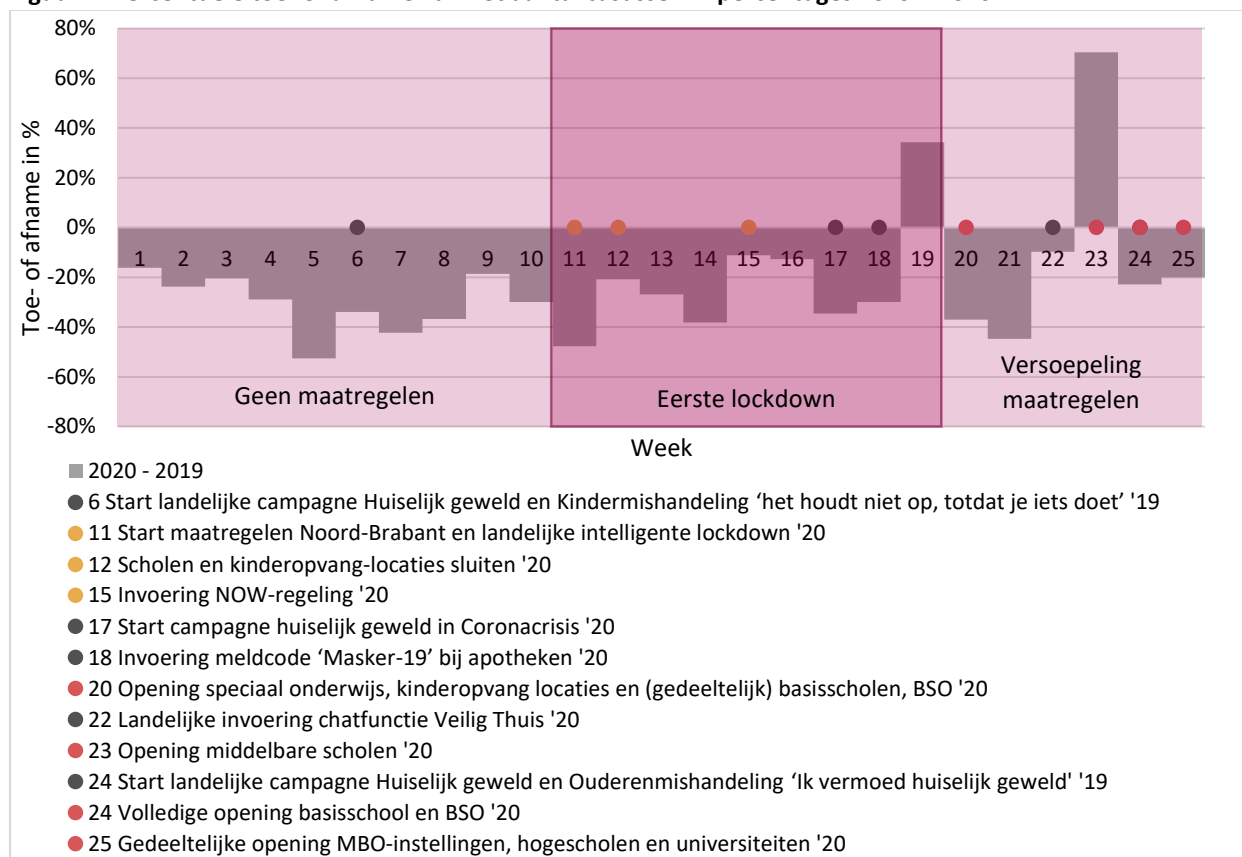
⁴ De vermoedelijke aard van het huiselijk geweld en de specificaties van niet-beroepsmatige meldingen zijn door missende informatie in de data in de eerste monitor van Flevoland niet opgenomen. In toekomstige monitors is deze data wel beschikbaar.

Bevindingen

Huiselijk geweld-casussen per week

In Figuur 1 wordt de percentuele toe- of afname van het wekelijkse aantal *casussen* in 2020 ten opzichte van het aantal casussen in diezelfde weken in 2019 weergegeven⁵. Vanwege de natuurlijke fluctuaties en schommelingen in het aantal geregistreerde casussen per week, is er onderscheid gemaakt naar fases⁶ met een vergelijkbare mate van de COVID-19 maatregelen. Door deze fases in 2020 te vergelijken met diezelfde weken in 2019 wordt inzichtelijk gemaakt of er een verandering waarneembaar is in de omvang, aard en ernst van huiselijk geweld. Ook is in de figuur door middel van bolletjes een tijdlijn⁷ verwerkt. In de Bijlage Meldingen worden de veranderingen in het werkveld van Veilig Thuis en de getroffen COVID-19-maatregelen uitgelegd.

Figuur 1. Percentuele toe- of afname van het aantal casussen in percentages 2019 – 2020

* 2019: N = 2300; 2020: N = 1707

Het aantal casussen *fluctueert* van week tot week. Ondanks deze fluctuatie, wordt in de fases met vergelijkbare maatregelen een relatieve trend zichtbaar. Ten opzichte van 2019 zijn in de weken voorafgaand, tijdens en na de eerste lockdown over het algemeen minder casussen geregistreerd. In de fase voorafgaand aan de eerste lockdown (*fase 1*) is het aantal casussen 31 procent afgenomen. Alhoewel tijdens de eerste lockdown (*fase 2*) en met de versoepeling van de maatregelen (*fase 3*) een relatieve toename zichtbaar is in week 19 en 23, is het aantal casussen ook in deze fases met

⁵ Voor alle analyses geldt dat het aantal casussen en meldingen in 2019 en 2020 in de periode januari tot juni (week 1 -25) zijn geanalyseerd.

⁶ Het eerste lichtroze vlak is de fase waarin nog geen maatregelen waren getroffen (*fase 1*). Het donkerroze vlak representeert de eerste lockdown uit maart 2020 (*fase 2*). Het tweede lichtroze vlak is de fase waarin de maatregelen zijn versoepeld (na half mei 2020).

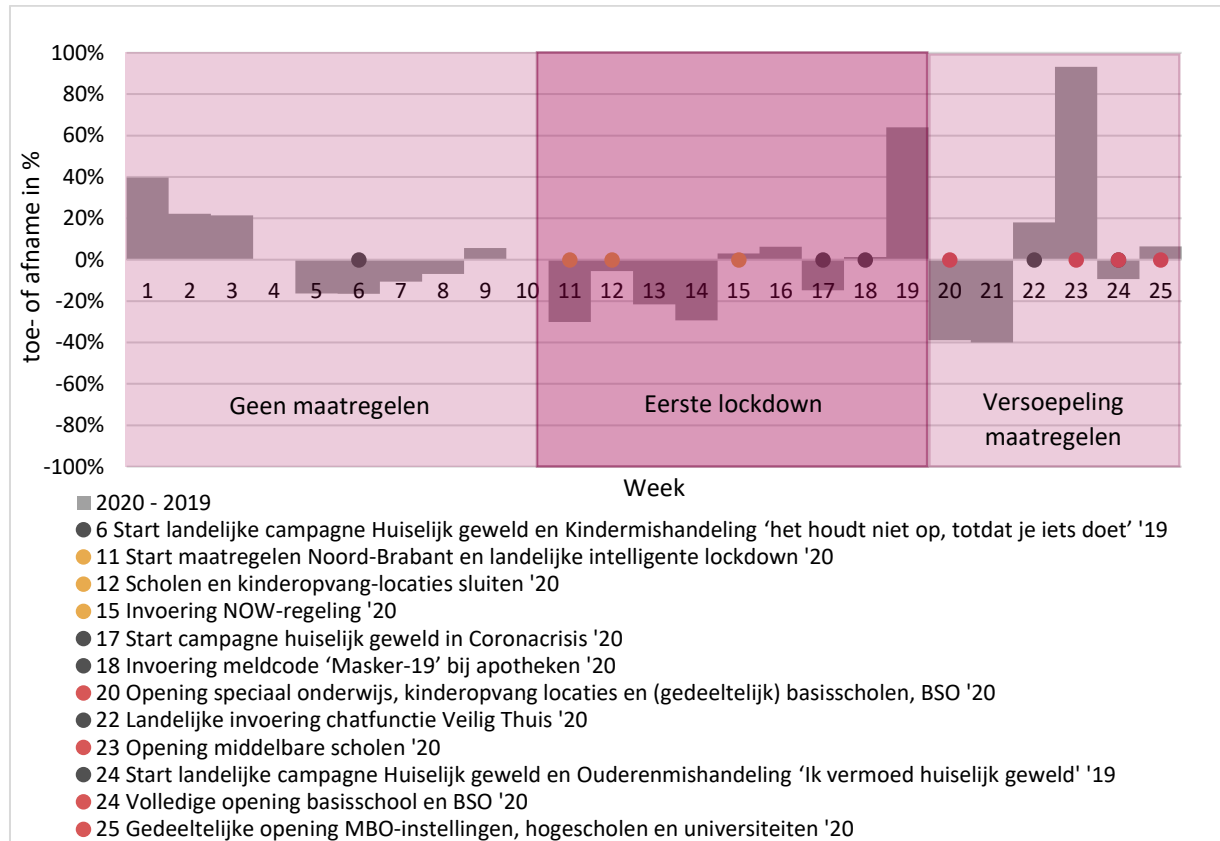
⁷ De grijze bolletjes representeren veranderingen in het werkveld, de gele bolletjes betreffen de getroffen maatregelen en de roze bolletjes hebben betrekking op de afschaling van de maatregelen.

respectievelijk 23 en 19 procent afgenomen. Voor de absolute aantallen casussen per week, zie Bijlage Meldingen.

Huiselijk geweld-meldingen per week

In Figuur 2 wordt de percentuele toe- of afname van het wekelijkse aantal *meldingen* in 2020 ten opzichte van het aantal meldingen in diezelfde weken in 2019 weergegeven.

Figuur 2. Percentuele toe- of afname van het aantal meldingen in percentages 2019 – 2020

* 2019: N = 2706, 2020: N = 2627

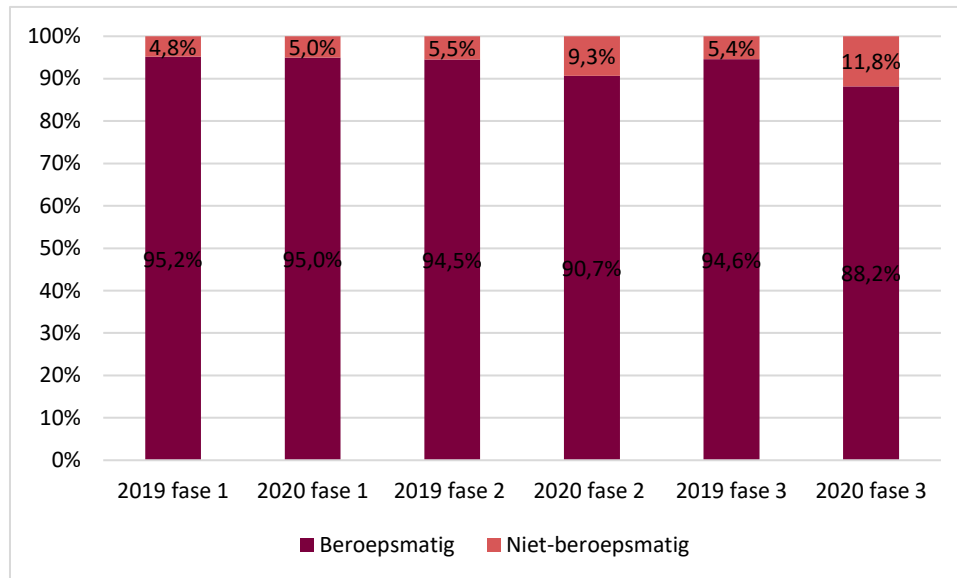
Net als de casussen, *fluctueert* het aantal meldingen van week tot week. Omdat er meer meldingen per casus kunnen worden gedaan, zijn grotere relatieve toenames zichtbaar in de meldingen. Hoewel het aantal casussen voorafgaand aan de eerste lockdown (*fase 1*) ten opzichte van diezelfde weken in 2019 is gedaald, is het aantal meldingen in deze fase met 1 procent toegenomen. Tijdens de eerste lockdown (*fase 2*) en met versoepeling van de maatregelen (*fase 3*) zijn de meldingen met respectievelijk 5 en 6 procent afgenomen. Voor de absolute aantallen casussen per week, zie Bijlage Meldingen.

Wie doet de melding?

Diegene die de melding bij Veilig Thuis doet, wordt de melder genoemd. Melders kunnen vanuit bijvoorbeeld beroepsmatig contact met mogelijke slachtoffers een melding doen (zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>). Dit wordt door Veilig Thuis organisaties dan ook bijgehouden als een *beroepsmatige* melding. Daarnaast kunnen ook burgers een melding doen, het gaat dan bijvoorbeeld om familieleden, burens of andere bekenden van slachtoffers of slachtoffers zelf. Dit wordt door Veilig Thuis organisaties bijgehouden als een *niet-beroepsmatige* melding. Doordat meerdere personen een melding kunnen maken over één casus,

zijn voor de volgende analyses *alle* unieke meldingen onderzocht. Omdat in sommige periodes van de COVID-19-maatregelen beroepsmatige melders minder contact hadden met potentiële slachtoffers (denk aan scholen, kinderopvanglocaties, etc.) is het interessant om te onderzoeken of er per fase (in vergelijking met vorig jaar) verschillen te zien zijn in *wie de meldingen doen*.

Figuur 3. Verhouding van beroepsmatige- en niet-beroepsmatige meldingen, per fase per jaar

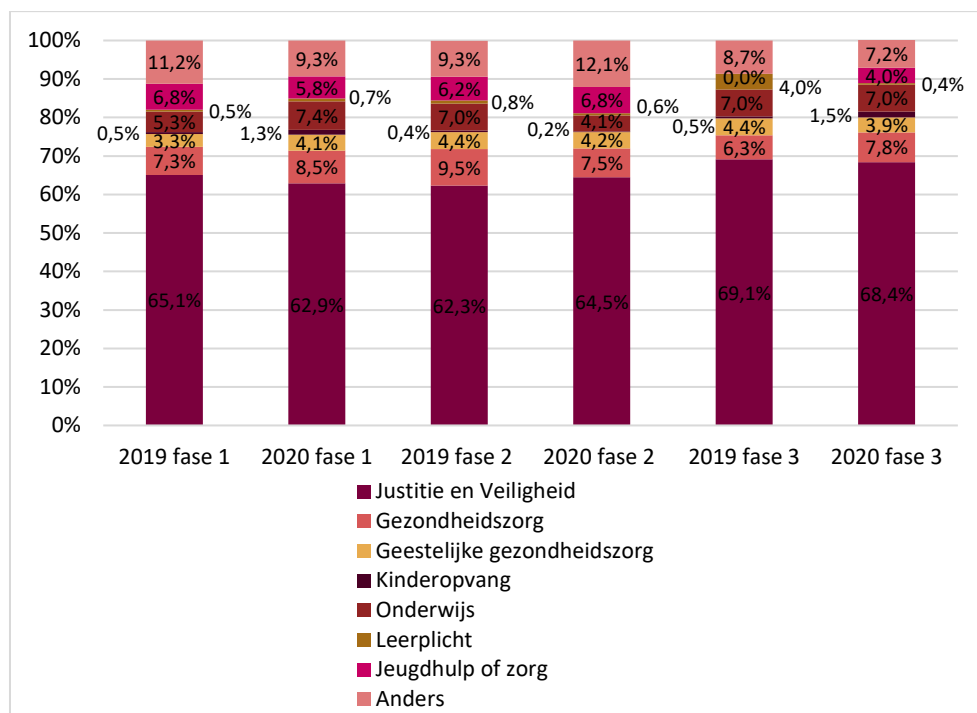
* 2019: N = 2706; 2020: N = 2627

Figuur 3 geeft de verhouding van beroepsmatige- en niet-beroepsmatige meldingen in 2019 en 2020 per COVID-19 fase weer. Door de invoering van de maatregelen zoals thuiswerken en thuisblijven, werd er verwacht dat er een verschuiving zou plaatsvinden van beroepsmatige- naar niet-beroepsmatige meldingen. Tijdens de eerste lockdown (*fase 2*) en met versoepeling van de maatregelen (*fase 3*) is ten opzichte van diezelfde weken in 2019 een toename zichtbaar in de niet-beroepsmatige meldingen, en een afname in de niet-beroepsmatige meldingen. Voor de absolute aantallen van beroepsmatige- en niet-beroepsmatige meldingen in 2019 en 2020, zie Bijlage Meldingen.

Beroepsmatige meldingen uitgesplitst naar beroepsgroep

Veilig Thuis regio's houden bij uit welke *beroepsgroep* meldingen afkomstig zijn. Zij onderscheiden: Justitie en Veiligheid (waaronder de politie), (para)medische beroepsgroepen, psychologen, pedagogen, psychotherapeuten en sociaal werkers, kinderopvang, onderwijs en de specificatie anders. Voor de absolute aantallen van meldingen door deze beroepsgroepen in 2019 en 2020, zie Bijlage Meldingen.

Figuur 4. Verhouding van de beroepsgroepen waaruit meldingen afkomstig zijn, per fase per jaar

* De percentages aan de linkerkant van de staven hebben betrekking op de organisatie kinderopvang, de percentages aan de rechterkant van de staven hebben betrekking op de organisatie leerplicht.

* 2019: $N = 2566$, missende waarden in fase 1: $N = 4$ (0,4%); fase 2: $N = 3$ (0,3%)

* 2020: $N = 2413$

Figuur 4 geeft de verhouding van de beroepsgroepen waaruit beroepsmatige meldingen afkomstig zijn in 2019 en 2020, per fase van de COVID-19 maatregelen, weer. Over alle fases in zowel 2019 en 2020 is Justitie en Veiligheid als organisatie, waaronder de politie wordt verstaan, de belangrijkste melder van huiselijk geweld en kindermishandeling. Over het algemeen lijkt de verdeling over de verschillende beroepsgroepen niet noemenswaardig anders in deze regio.

De belangrijkste bevindingen

- Er kunnen meerdere personen een melding maken van eenzelfde vermoedelijke huiselijk geweld-situatie. Om deze reden bestaan er verschillen in het aantal geregistreerde meldingen en casussen. Over het algemeen is het aantal casussen, ook al voorafgaand aan de corona-uitbraak, in 2020 in de regio Flevoland ten opzichte van 2019 gedaald, maar zijn er voorafgaand aan de eerste lockdown relatief meer meldingen gedaan rondom een en dezelfde casus. De afname van het aantal casussen in 2020 kan mogelijk worden verklaard door de verbeterde Meldcode Huiselijk Geweld die sinds 1 januari 2019 in is gegaan. Als gevolg van de verbeterde Meldcode kwamen er destijds meer nieuwe casussen binnen en heeft er als het ware een inhaalslag plaatsgevonden. Naast dat melders mogelijk vaker signalen melden, is het mogelijk dat de meeste casussen in 2020 al bekend waren.
- Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van beroepsmatige naar niet-beroepsmatige meldingen in de regio Flevoland. Professionals uit diverse organisaties, zoals Justitie en Veiligheid, het onderwijs en de jeugdhulp of -zorg, bleken tijdens de eerste lockdown minder meldingen te hebben gedaan. Het zou kunnen dat de getroffen maatregelen, zoals thuiswerken en de sluiting van scholen en kinderopvanglocaties, tot minder zicht hebben op huiselijk geweld hebben geleid. Burgers blijken tijdens- en na de eerste lockdown belangrijke melders te zijn geweest. De getroffen maatregelen, zoals thuiswerken en thuisblijven, hebben mogelijk eraan bijgedragen dat burgers meer meldingen doen omdat burgers mogelijk meer zien en meer horen. Ook de landelijke campagne 'Huiselijk geweld in Coronacrisis'⁸ die er specifiek op gericht leek omstanders zoals buurtbewoners aan te sporen een melding te maken van huiselijk geweld, hebben mogelijk bijgedragen aan meer sociale controle en alertheid onder burgers. Met de toenemende aandacht voor de mogelijke stijging van huiselijk geweld in lockdowns, is ook de bereidheid onder burgers om te melden mogelijk toegenomen. In een volgende monitor zullen ook de rollen van burgers geanalyseerd worden.

In deze monitor stonden meldingen uit Flevoland in de periode januari tot juni in 2019 en 2020 centraal. Binnenkort beschikt het NSCR ook over landelijke meldingsgegevens afkomstig van alle 26 VT regio's. De landelijke dekking van de meldingsgegevens betekent dat betrokken onderzoekers de regionale gegevens zal kunnen afzetten tegen landelijke trends in meldingen. Bovendien zal het NSCR nieuwe gegevens analyseren, zowel regionaal als landelijk, die een langere periode beslaan. In de toekomst zullen we de afschalingen in de zomer, naar de geleidelijke opschalingen in de winter van 2020 ook kunnen meenemen in de analyses.

⁸ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/04/25/start-landelijke-campagne-tegen-huiselijk-geweld-in-coronacrisis>.

Onderzoekers: Veroni Eichelsheim, Anne Coomans, Arjan Blokland, Steve van de Weijer, Sjoukje van Deuren, Meintje van Dijk
Contactpersoon: Veroni Eichelsheim | VEichelsheim@nscr.nl | 06 4137 8828

NSCR
De Boelelaan 1077
1081 HV Amsterdam

Postadres
Postbus 71304
1008 BH Amsterdam

T 020 598 5239
E nscr@nscr.nl
www.nscr.nl

Het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) is onderdeel van de institutenorganisatie van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

